

Bojan Ekselenski:

Mlada literatura

*Celovito spoznavanje obrti pisanja leposlovne proze
za mlade in mlade po duhu*

Uvodna spoznavanja

- Leposlovje pomeni nekaj lepega
- Najprej morate obvladati osnove obrtništva
- Zgodba je pripovedovanje in ne opisovanje.
- Za pisanje berljive proze morate poznati osnovne prijeme.
- Lastnosti objavljive proze so bolj ali manj standardizirane.
- Različne zgodbe povemo z različnimi proznimi vrstami na različne načine.

Vsebina delavnice

1. Srečanje	2. Srečanje	3. Srečanje	4. Srečanje	Preostala srečanja
Osnove	Opisovanje	Perspektiva	Senzorični jezik	Analiza domačih nalog
Definicije	Liki ≠ likovna umetnost	Tempo in melodija	Finomehanično poliranje	Uredniška in lektorska roka
Vrste proze	Okraševanje	Dialogi		V delavnici oblikovalca
Orodjarna				Zaključek

Veščine, domišljija, vztrajnost

- Namen leposlovne proze je pripovedovanje zgodbe
- Za pripravo objavljive proze veljajo nekatera že davno odkrita pravila
- Pisanje proze je najprej obrt z vsem, kar sodi zraven

Želja

Ideja

Razvoj ideje

Orodja
izvedbe

Načrtovanje
izvedbe

Obrtniška
izvedba

Tehnika se spreminja, postopek je enak

Najprej je bilo pisanje na naravne materiale, potem na pergament, papirus in papir.

Od ročnega pisanja smo preko mehanskih pomočnikov prišli do elektronskih pomagal.

Tehnologija je pohitрила ustvarjalni proces

Domača pisarna

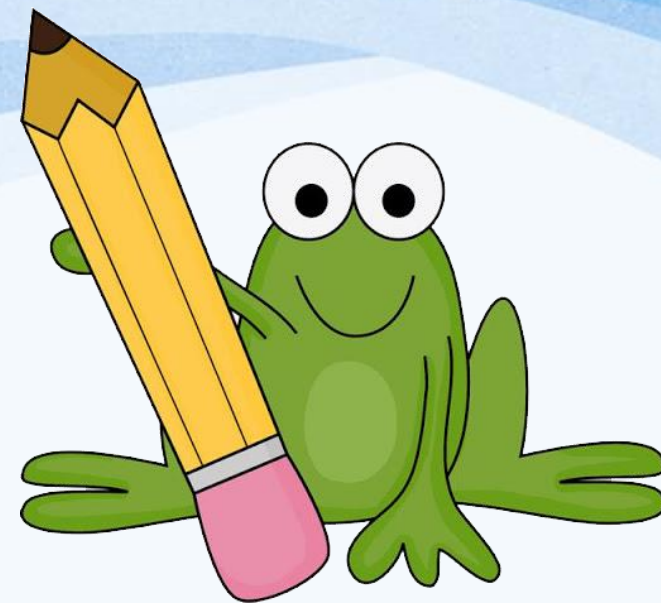

Pisarna na poti

Vrste proze

Prozo delimo na posamezne vrste glede na vsebinska in & ali metrična merila. Od željene dolžine je odvisno, kaj boste spisali.

Prozne vrste po vsebini – kratko

Črtica, miniatura

- Zgoščeno o samo enem dogodku.
- Ni razvoja lika, samo kratek oris.
- Velikokrat prvoosebni način podajanja – jaz sem pripovedovalec in literarni lik.

Povest, kratka zgodba

- Podrobnejša literarna obdelava enega dogodka.
- Lahko več likov, a fokus je samo na enem.
- Razvoj lika je silno omejen in selektiven.
- Večkrat prvoosebni način podajanja – jaz sem.

Prozne vrste po vsebini – daljše

Novela

- Enostavna pripoved z nepričakovanimi in dramatičnimi zasuki.
- Skozi pripoved razvije en lik.
- Vsebuje nekaj nadzora tempa.
- Lahko je tudi tipa buddy-buddy (kolega-kolega).

Roman

- Daljše, strukturirano in tudi večnitno literarno delo.
- Več likov, nekaj glavnih podrobno razvije.
- Vsebuje več vsebinskih celot, poglavij in podpoglavij.
- Različni načini podajanja.

Metrična definicija

- Merilo je standardna beseda, ki vsebuje 6 znakov s presledki.
- Metrična razdelitev proznih zvrsti temelji na številu besed.
- Obstaja neposredna povezana med vsebinsko in metrično definicijo.
- Metrična definicija je preprosta zaradi načrtovanja obsega revije ali knjige.

Vrste proznih del glede na obseg

- Kratka zgodba (short story) – do 7500 besed.
 - Miniatura, short short story, postcard story – do 1000 besed
 - twitter zgodba, 50-besednica, dvovrstičnica ipd. (z razmahom družabnih omrežij).
- Zgodba (Novelette) – od 7500 do 17.499 besed.
- Novela (Novella) – od 17.500 do 39.999 besed.
- Roman (Novel) – 40.000 in več besed.

Inovacije zadnjega četrtsotletja

- Miniatura se je kot posebna zvrst pojavila šele na začetku 90-tih let 20. stoletja kot podmnožica kratke zgodbe.
- ‚Čivk‘ (Twitter) zgodba je silno kratka – do dolžine twitta (175 znakov s presledki).
- 50 – besednica – natanko 50 besed. Dvovrstičnica – natanko 2 vrstici besedila.
- Twitter zgodbe in podobne so nastale v zadnjem desetletju.

Lastnosti standardne predloge

- Slogi so namenjeni vsebini, zato so po videzu enaki.
- Papir je formata A4.
- Vedno se uporabijo pisave fiksnih širin (Courier New).
- Vedno se uporabijo dvojni razmiki med vrsticami.
- Primer: slika na naslednjem diasu.

¶
 Marko · in · Berta · čemerno · sedita · in · opazujeta · vrvež · okoli ·
 Borisa. · Odkar · je · prišel · iz · Anglije, · je · spremenjen. · Tam · je ·
 doživel · nekaj, · kar · ga · je · popolnoma · spremenilo. · Njegove ·
 energije · so · ... · Drugačne, · pravzaprav · popolnoma · tuje. · Zanju ·
 si · vzame · čas · šele · skoraj · cel · mogos · po · prihodu. · Ves · čas · se · ju ·
 je · nekako · izogibal. · Čemu? · S · kretnjo · iz · šotora · odslovi · vse ·
 prisotne. · Marku · ne · uidejo · fedajini · v · bližini. ¶

Opresno · vstopita · in · pusti · ju · nekaj · časa · čakati. · Zakaj? ·
 Končno · ju · premeri · z · zaskrbljenim · pogledom · brez · kančka ·
 radosti: ¶

»Končno · smo · se · srečali. · Oprostita · mi. · Saj · vem, · skoraj ·
 cel · mesec · sem · tu · in · vaju · nekako · nisem · spustil · blizu. · Nabralo ·
 se · je · ogromno · neodložljivosti. · Zagotovo · imata · vprašanja, · a ·
 moja · so · pomembnejša. · Torej, · najprej · sprašujem · jaz, · potem ·
 vidva. · Zmenjeni?« · se · mu · zariše · sled · nasmeha. ¶

Marko · in · Berta · čemerno · sedita · in · opazujeta · vrvež · okoli · Borisa. · Odkar · je · prišel · iz ·
 Anglije, · je · spremenjen. · Tam · je · doživel · nekaj, · kar · ga · je · popolnoma · spremenilo. · Njegove ·
 energije · so · ... · Drugačne, · pravzaprav · popolnoma · tuje. · Zanju · si · vzame · čas · šele · skoraj · cel ·
mogos · po · prihodu. · Ves · čas · se · ju · je · nekako · izogibal. · Čemu? · S · kretnjo · iz · šotora · odslovi · vse ·
 prisotne. · Marku · ne · uidejo · fedajini · v · bližini. ¶

Opresno · vstopita · in · pusti · ju · nekaj · časa · čakati. · Zakaj? · Končno · ju · premeri · z ·
 zaskrbljenim · pogledom · brez · kančka · radosti: ¶

»Končno · smo · se · srečali. · Oprostita · mi. · Saj · vem, · skoraj · cel · mesec · sem · tu · in · vaju ·
 nekako · nisem · spustil · blizu. · Nabralo · se · je · ogromno · neodložljivosti. · Zagotovo · imata · vprašanja, ·
 a · moja · so · pomembnejša. · Torej, · najprej · sprašujem · jaz, · potem · vidva. · Zmenjeni?« · se · mu · zariše ·
 sled · nasmeha. ¶

Še o lastnostih standardne predloge

- Na vsako stran gre natanko 250 besed (25 vrstic s po 10 besedami).
- Vse vrste proznih del obsegajo cele strani (miniatura do 4, kratka zgodba do 30, zgodba do 70, novela do 160 in roman nad 160 strani).
- Pri mnogih revijah urednik vrže delo v koš, če oblikovno ne ustreza standardu.

Besedilo je sestavljeno iz:

- Prve strani s podatki o delu in avtorju (t.i. ničta stran).
- Vsebine, ki se zaključí s <<Konec>>.

Na tej delavnici
ne bomo ničesar
metali v koš!

Avtor naj dostavi vsebino, ne obliko

- Velik del razvitih trgov uporablja standardno predlogo – videz pisalnega stroja.
- Namen avtorja ni oblikovanje, temveč dostave vsebine.
- Avtor, razen v primeru samozaložništva, nima vpliva na končno obliko svojega dela.
- Urednik poskrbi za končno vsebino, včasih celo za naslov.
- Lektor (korektor) poskrbi za jezikovni okus in higieno.
- Oblikovalec (prelom) poskrbi za končni videz v skladu z grafično podobo založnika.

Ključni elementi:

- Domišljija rodi idejo.
- Obrt pisanja je namenjena razvoju ideje do objavljivega proznega dela.
- 70 % leposlovja v svetu ima elemente fantastičnega, samo 30 % je strogo realističnega.
- Ne sramujte se domišljije, niti želje po realizmu.

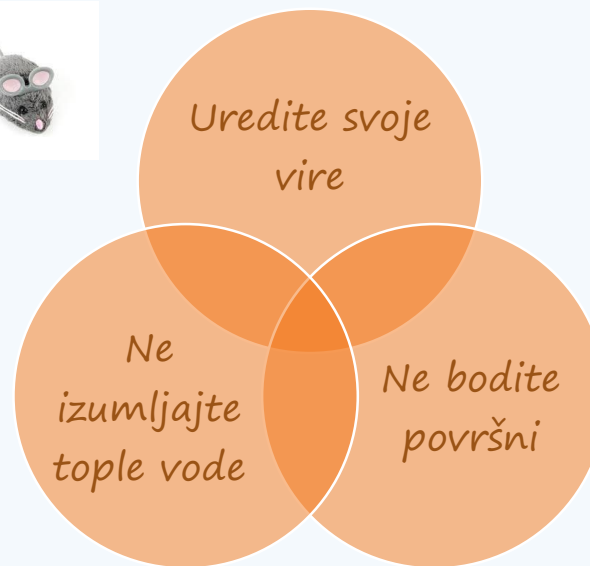
Žanrsko ali ne-žanrsko: Ne ubij domišljije

- Ne sramujte se domišljije, samo domišljija prinese nekaj novega.
- Naj vam ne bo nerodno pisati zgodbe z elementi fantastičnega.
- Bistvo ni iskanje umetniške vrednosti, temveč veselje pri podajanju zgodbe
- Vaša zgodba naj bo v veselje čim širše bralne publike.
- Vsi trendi prihajajo z zamikom od zunaj, zlasti z angloameriškega trga.
- Različne vrste literature so kot več vrst sadja.
- Klasiki so postali to zaradi svojega estetskega presežnika, ki ga definirata čas in prostor.
- Prožno delo mora biti najprej brezhibno izvedeno, šele potem pridejo na vrsto morebitni presežniki.
- Pravila moraš izmojstrovati, da jih lahko kršiš v službi pripovedi.

Priprave na pisanje

- Preden začnete pisati, se vprašajte o bralcih – kdo in zakaj?
- Če mislite pisati samo zase, to obdržite pri sebi doma (verjemite, večji del tega bo doživelo to usodo – tudi športnik 100x teče za trening, da bi potem 1x tekel na tekmi – vaja dela mojstra!!!).
- Najtežje je združiti idejo in domišljijo v verodostojno pripoved.
- Obseg priprav je odvisen od obsega literarnega dela.
- Ne dovolite si površnosti pri raziskovanju izvedbe svoje ideje.
- Brez domišljije se samo reciklira že narejeno.

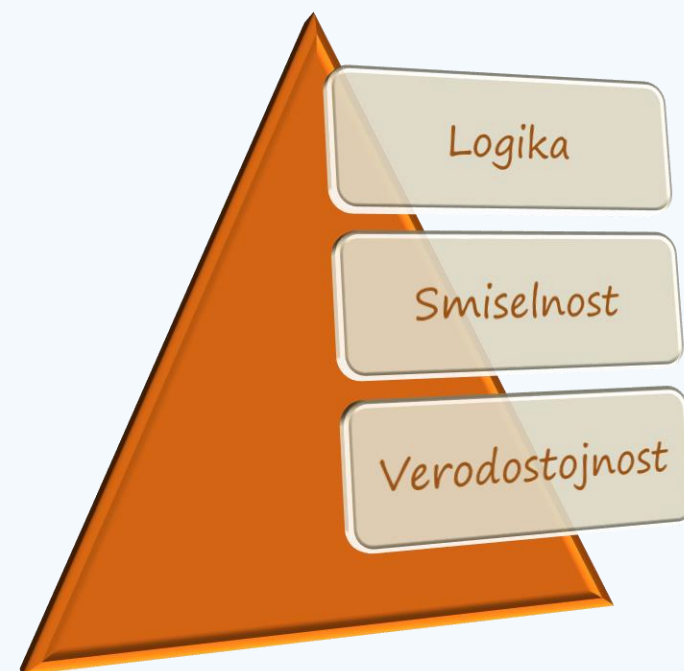
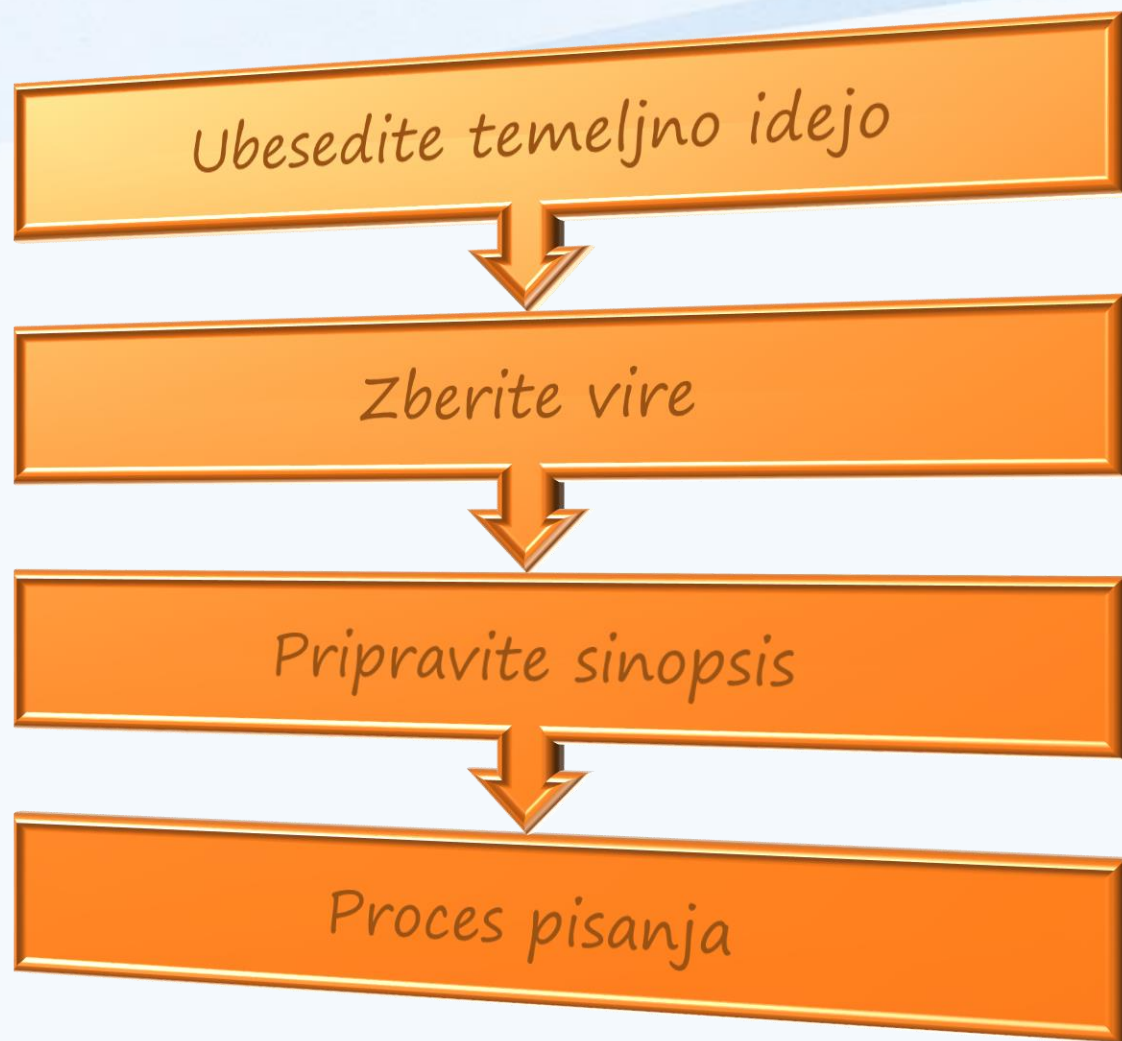
- Najprej zgradite svoj literarni svet.
 - Literarni liki.
 - Literarni čas – prostor.
 - Literarna pripoved.
- Danes obstajajo računalniški pomočniki za obvladovanje virov.

Literarni svet

Sinopsis

Prozno delo

Izbira vsebine

Je potrebna 2456-ta ponovitev tragične zgodbe samomora zaradi neuslišane ljubezni?

Koga zanima povest o Andreji Nikolislišnik iz Donjega Anonimnika, ker neuslišano ljubi Mirka Brezveznika?

Samoizpraševanje

Kaj imam zanimivega za povedati?

Za koga je to zanimivo?

Vpregel bom domišljijo.

Viri in literatura

Proučevanje virov

Integracija virov

Preteklost

- Doma ali tujina
- Zgodovinske okoliščine
- Ljudje in navade
- Izmišljeno ali resnično

Sedanjest

- Kraj dogajanja
- Ljudje – izmišljeni ali resnični
- Resničen ali izmišljen dogodek

Prihodnost

- Projekcija lastne vizije
- Družbeno
- Socialno
- Tehnološko

Karkoli napišete – vedno gre za odraz trenutnih okoliščin, obarvanih z vašo individualno izkušnjo.

Izmišljija – potegnjena iz domišljije

Vedno mora temeljiti na realnih osnovah

Ko vzpostavite svet, se mu morate pokoravati

Stop opisovanju

- Izogni se dolgočasnemu opisovanju, saj zgodba ni spis.
- Pripoveduj zgodbo.
- V skrajni sili uporabi sistem mojster učenec.

Literarni svet naj oživi

- Dialogi in premori naj služijo oživitvi sveta.
- Dialog je gorivo zgodbe, če ga ni, zgodba obstane (in roma v urednikov koš).
- Redko kdaj gre brez dialogov.

Kazanje

- Pokaži dogajanje.
- Bralca uvedite v središče dogajanja, bodite njegov „turistični“ vodič po svojem literarnem svetu.

- Domišljija je osnova vsake pripovedi.
- Bolj, kot je domišljija bujna, večje potenciale ima.
- Orodja, ki se jih spoznavate v tej delavnici, vas učijo, kako domišljijo pretopiti v objavljivo pripoved.
- Domači izzivi so namenjene vaji.
- Pisanja se ne naučiš na delavnici, temveč zgolj s pisanjem.
- Pišeš zaradi boljšega pisanja, kot moraš dobiti kondicijo in veščine za šport.

Dovolite si ustvariti svoj literarni svet

Domišljija naj oživi skozi literarni svet.

Ključno za uspeh je – pisanje, pisanje in še več pisanja.

Najprej je ideja, potem kakovost pisanja.

A stylized, colorful illustration of a landscape. In the foreground, there are rolling green hills with a dark brown path winding through them. On the left, there is a green tree, a purple flower, and some orange foliage. A small red bird is flying in the sky above the tree. The background consists of light blue and white wavy lines representing a sky or distant hills.

Obrtniška delavnica pisanja proze

Celovito spoznavanje pisanja leposlovne proze

2. del: Liki, okraševanje in perspektiva

Še nekaj likovnega

- Verodostojni liki temeljijo na resničnosti.
- Največja past so lepenkasti ali nenaravni liki.
- Avtor mora ohraniti distanco do likov.
- Verodostojnost zgodbe temelji na verodostojnosti likov.

Gradnja likov

- Vsi liki, razen literarne upodobitve realnih oseb, so virtualne osebnosti, ki živijo samo v vašem delu.
- Literarni liki so ubesedene osebe, živijo zaradi vaše milosti.
- Pisanost likov dela zgodbo zanimivo

Literarni liki so tu po vaši milosti

Kako si
drznete?!

- Pri prenosu resničnih oseb bodite pozorni na to, da se žive osebe slučajno ne bi prepoznale v negativnem kontekstu.
- Daljše, kot je prozno delo, podrobnejša in zahtevnejša je gradnja likov.
- Lastnosti literarnih likov so odvisne od pripovedi.

Nenaravni liki niso izkaz ustvarjalnosti

- Pri kratkem proznem delu zadostuje samo bled odsev lika.
- Odzivanje lika na literarno okolje in literarne dogodke se mora skladati z realnostjo.
- Pred gradnjo likov morate imeti razdelan osnovni scenarij pripovedi in komu bo vaše delo namenjeno.
- Lahko zgradite like in na njihovi osnovi pripoved ali obratno, le celoviti bodite.

Identifikacija z liki

- Ciljna publika se mora identificirati z literarnimi liki.
- Bralci morajo vanje vstopiti, se v njih počutiti domače in doživljati njihovo usodo v skladu z lastnimi pričakovanji.
- Uspešni so tisti liki, ki omogočajo bralcu, da se z njimi zlahka poistoveti in v njih najde del sebe, zlasti košček izgubljenega jaza.
- Bralcem ne sme biti vseeno za usodo vaših likov.
- Presenečenja morajo biti skrbno načrtovana

Lik v akciji

Osebnost

Motiv

Akcija

Akcija je odvisna od osebnosti lika

- Vsak lik ima nabor lastnosti.
- Literarno dogajanje mora ustvariti verodostojni motiv za akcijo v skladu z lastnostmi lika.
- Akcija je v službi pomikanja literarnega dogajanja.

Psihologija likov

Kolerik

Sangvinik

Melanholik

Flegmatik

- Za kvalitetno gradnjo likov je več možnosti.
- Osnove nauka o človeški osebnosti.
- Kombinacija znanih oseb
- Preberite kaj temeljnega o psihologiji.

V boj proti klišejem

- *Vašo zgodbo požene lik, ki mora dobiti verodostojno motivacijo.*
- *Lik poganjajo okolje in dialogi*
- *Motivacija je ključna, saj je od nje odvisna tudi motivacija bralca, da spremlja odziv lika.*

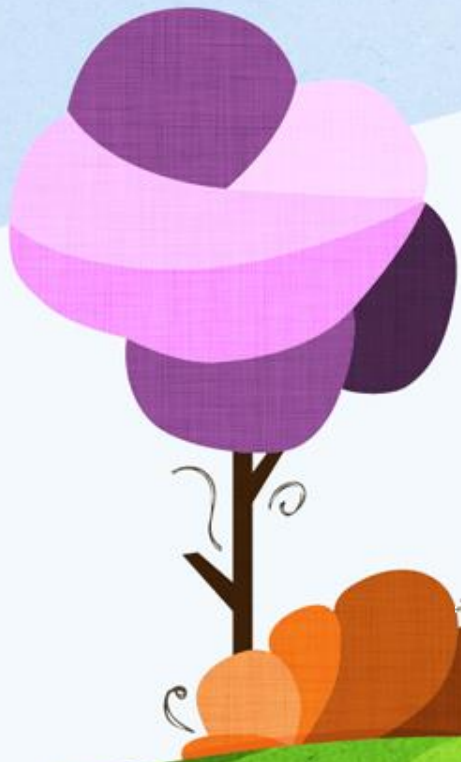
Lik v praksi

- Po potrebi si pripravite kartice za svoje literarne like.
- Mešanica likov naj bo naravna, vendar zanimiva in tesno v skladu z namenom zgodbe.
- Literarni liki se morajo razvijati.

Verodostojnost lika

- Ne začnite pripovedi z „...ni se spomnil svojega ...“ – to je do nezvesti izrabljeno.
- Besedišče, odzivi in akcije lika naj bodo v skladu z njegovo virtualno osebnostjo.
- V lik podzavestno dajete tudi sebe, dele svoje osebnosti.

Bralstvo je naveličano bizarnih likov v bizarnih okoliščinah

- Videz lika je lahko pobran s spleta, a slike nikakor javno ne objavite.
- 60-letna gospa ne more biti v telesu 20-letnice (razen v službi zgodbe)
- Bralstvo je naveličano bizarnih likov v bizarnih okoliščinah.
- Ciljna publika mora najti intimno vez z enim od glavnih likov.

Najpomembneje: Bralca mora skrbeti za vaš(e) lik(e)

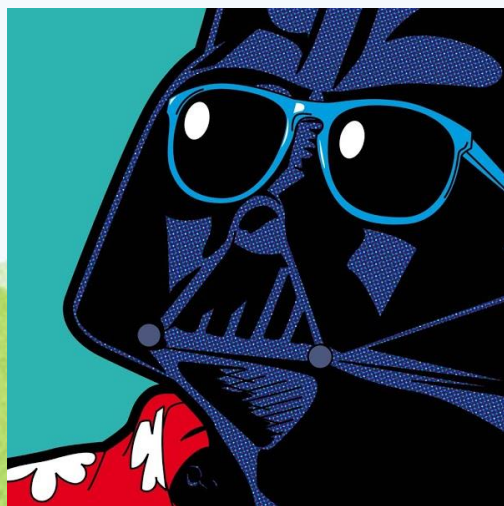

- Vaš lik mora nekaj potrebovati, imeti neko logično potrebo.
- Zavzeti mora stališče o pomembnih zadevah.
- Bojevati se mora za svoja načela, čeprav gre za neenakopraven boj.
- Naj dobi idealistične lastnosti. Bralci imajo radi utelešenja idealov.

Negativci

- Svojim likom dajte veličastne in močne nasprotnike.
- Bralci imajo radi poraze arogantnih mogočnikov.
- Če ima zloba karizmo, toliko bolje.
- Negativec deluje srhljiveje, če ga ne kazi vizualna odbojnost.
- Negativec mora imeti logičen namen.

Dobri niso vedno simpatični

- Dobri liki niso nujno simpatični.
- Pomembno je, da jih bralci ponotranjijo.
- Poskusite ustvariti zlobni lik, ki izpade simpatičen.
- Ključno, ponavljam, bralec naj se vživi v lik.
- Dobro in zlo je stvar moralnega sistema.

Okraševanje besedila

Pozersko pisanje – besedilo ni v službi pripovedi, temveč pisanja

- *Pozersko pisanje se je razpaslo zaradi pomanjkanja domišljije in vizije. K temu prištejmo še oženje žanrskega prostora.*
- *Avtor(-ica) želi pomanjkanje veščin pri gradnji pripovedi nadomestiti z jezikovnim okraševanjem in svojo pisanje postavlja pred pripoved. Zgodba je izgovor za demonstracijo besednih kombinacij in vragolij.*
- *Neustrezna uporaba poezije na neprimernih mestih.*
- *Nerazumljivo podajanje zgodbe se zakriva za t.i. literarnim hermetizmom, lažnim intelektualiziranjem in dajanjem vtisa vrhunske umetnosti, ki je „običajno“ ljudstvo ne razume.*

Ne duhovičite ali pametujte

- Okraševanje je posebej nadležno v obliki nenaravnih in neprimernih prispodob (neumen kot pijani zajec, nežen kot šepet jutranje rose, ipd ...)
- Nihče ne mara lažnega intelektualiziranja in filozofiranja.
- Ne nadlegujte z nadležnim moraliziranjem in predavanjem o življenju.
- Izognite se postavljanju bizarnega odra s pomočjo bizarnih povedi.

Okraševanja je več vrst

Okraševanje naj bo v službi pripovedi in razvoja likov

- *Okraševanje besedila je lahko v službi nadzora tempa (premor).*
- *Razvoj lika se lahko gradi tudi v takšnih premorih.*
- *Okraševanje ne sme prekinjati pripovednega loka.*
- *In moja najljubša – ne okrašujte zaradi okraševanja.*

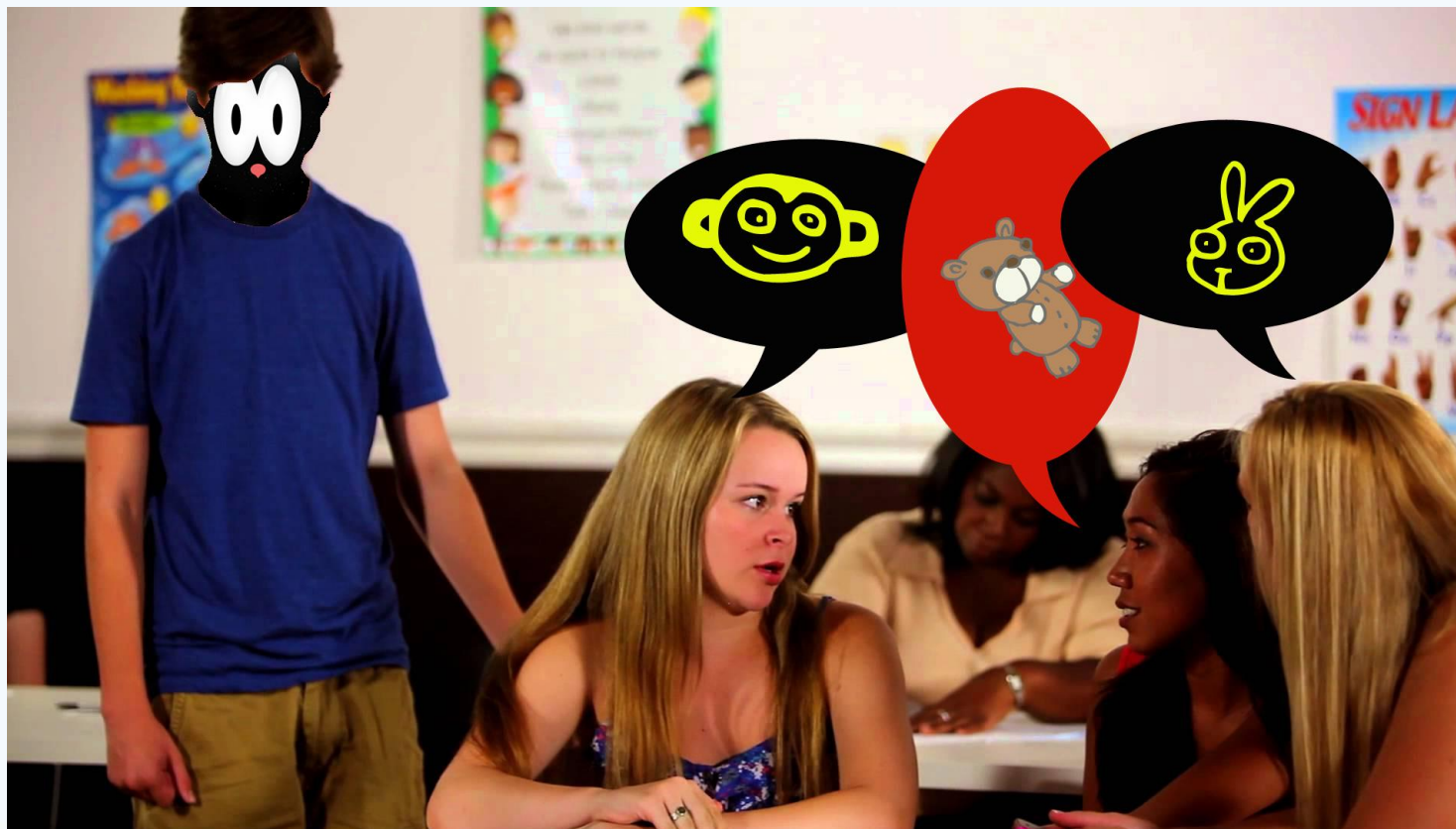

Imejte mero

- V okraševanju ne iščite umetniškega vtisa za vsako ceno.
- Pri uporabi besednega zaklada ostanite v kolesnicah pripovedi.
- Ljudje berejo leposlovje zato, da si odpočijejo od vsakodnevnih skrbi in naporov.
- Uporabljen besedni nabor naj bo skladen z naravo in virtualnim življenjem literarnega lika.
- Spolni organi in telesni izločki naj bodo v kontekstu in znotraj dialogov ali introspekcij lika.

Ne izumljajte bizarnih situacij

- Situacije naj ne bodo v službi vašega pisanja in izlivov potlačenih čustev.

Literarni premori

- Okraševanje je lahko vaš poslušni kuža.
- Dobro režirane introspekcije, prispodobе, meditacije in tudi intelektualiziranje so odlična sredstva za poglobitev posameznih točk vaše pripovedi.
- Okraševanja so kot novoletni okraski, dobrodošli so okoli novoletnih praznikov, a malo manj recimo na pogrebu.
- Ključna beseda pri okraševanju je, ponavljam, **zmernost**.
- Pri pisanju zgodb za vajo dajte poudarek nadzoru okraševanja. Črtice so še kako občutljive na besedne eskapade.

A stylized, colorful illustration of a landscape. In the foreground, there are rolling green hills with a dark brown path winding through them. On the left, there is a green tree, a purple flower, and some orange foliage. A small red bird is flying in the sky above the tree. The background consists of light blue and white wavy lines representing a sky or distant hills.

Obrtniška delavnica pisanja proze

Celovito spoznavanje pisanja leposlovne proze

3. del: Opisovanje in perspektiva

Perspektiva

- Perspektiva je položaj bralca v odnosu do literarnega sveta, likov in dogodkov.
- Nadzor perspektive je ključnega pomena za bralčevo doživetje vaše pripovedi.
- Perspektiva je v literaturi to, kar je pri filmih kamera.
- Še tako briljantna pripoved z odličnimi liki strohni ob napačno postavljeni kameri.

Načini podajanja – perspektiva osebe

- Prvoosebni način – podajamo iz prve osebe ednine.
- Tretjeosebni način – podajamo iz tretje osebe
- Večosebni (kombinirani) način – izmenjamo več gledišč (prvoosebni in tretjeosebni), uporablja se samo v daljših proznih delih, saj v kratkih preprosto ni možnosti za kaj takšnega.
- Pripoved lahko podajamo skozi oči več vpletenih likov – znova samo v daljših proznih delih.

Prostorska perspektiva

- Kamera je lahko postavljena izven ali znotraj literarnega sveta.
- Kamera naj bo v službi pripovedi in ne obratno.
- Pri nadzoru položaja kamere bodite dosledni in konsistentni.

Vi, bog

- Perspektiva z božje pozicije
- Časovna dimenzija gledišča

Čas

- Pretekli čas (zgodilo se je)
- Sedanji čas (dogaja se)

Dogodek

- Zunanji opazovalec
- Udeleženec

Časovna dimenzija

- Pretekli čas (popisujete dogodke s časovne distance)
- Sedanji čas (dogodke popisujete v živo)

Sedanji čas je zahtevnejši, a omogoča bolj živ stik z literarnim okoljem

Pretekli čas omogoča lažji nadzor nad tempom, a omogoča manj stika z literarnim okoljem.

Igranje s fokusom

- Zelo zanimiv je prej omenjeni način podajanja pripovedi skozi oči več protagonistov.
- To ni večosebni pogled
- V kratki prozi (miniatura, kratka zgodba) je malo možnosti za igro s perspektivo in fokusom.
- Običajno se uporablja prvoosebni pogled, saj se tako bralec najučinkoviteje poveže z zgodbo.

Kratka proza

- Večinoma prvoosebni pogled v preteklem času
- Sedanji čas se uporabi, če želite doseči dramatičnost – a pazljivo!

Daljša proza

- Običajno se uporablja tretjeosebni pogled v preteklem času
- Prvoosebni se uporabi. Če želite bralca voditi skozi natanko določeni lik
- Sedanji čas je zahtevnejši, saj zahteva veliko nadzora nad tempom.

Še o perspektivi

- Pri uporabi gledišča bodite konsistentni
- Mešanje perspektiv in časov uporabite samo v službi pripovednega toka.
- Kratka proza ne prenese sprememb v času in poziciji kamere
- Dolga proza zahteva natančno postavitev kamer.
- Bralca postavite v dogajanje samo v primeru, če obvladate njegovo pozornost. Jo znate pritegniti na pravo mesto?

Pogled od daleč

Pogled od
znotraj

Pretekli čas

Sedanji čas

A stylized, colorful illustration of a landscape. The foreground features rolling green hills with dark brown soil. On the left, there is a green tree, a purple flower, and some orange foliage. A small red bird is flying in the sky. The background consists of layered blue and white hills under a blue sky.

Obrtniška delavnica pisanja proze

4. del: Tempo in melodija in druge
muke

Tempo in melodija

Besedilo mora ubrano teči.

- Potek besedila je lahko podoben vožnji s slabim avtomobilom po slabi cesti
- Bralci pa imajo veliko raje tekočo vožnjo po brezhibni cesti z udobnim avtomobilom pripovedi.
- Avtor mora obvladovati dodajanje in odvzemanje plina pripovedi
- Zavora naj ne bo v službi nasilnih prekinitev, temveč usmerjanju pozornosti bralca
- Tempo naj bo prilagojen literarni zvrsti.
- Akcija in romantika imata svoj način podajanja pripovedi.
- Inovacije pri tempu največkrat niso odraz avtorjeve veščine, temveč pomanjkanja idej.
- Kaj smo že rekli pri okraševanju?

Tempo in tempirana bomba

- Tempo služi nadzoru napetosti.
- Finale viteškega dvoboja se tempira drugače od zaključne izpovedi ljubezni.
- Tempo preverite tako, da pripovedne odseke berete na glas.
- Glasno branje vam bo takoj pokazalo nepotrebne prekinitve oziroma potrebo po prekinitvi.
- Če imate srečo, naj delo prebere kdo drug, odzivi tretjih oseb so izredno dragoceni
- Pri gradnji tempa bodite zmerni in brzdajte lastno stavčno inženirstvo.

Melodija zvonov pripovedi

Ponavljam: NE OPISUJ, PRIPOVEDUJ!

- Pesniki so mojstri literarne melodije.
- Občutek za poezijo pomaga pri pisanju dobro zveneče proze.
- Melodija pripovedi mora biti spevna, mora iti v uho.
- Kar gre v uho, gre tudi v možgane.
- Obstajajo tudi prozna dela v verzih, saj ste že slišali o Krstu pri Savici, Beowulfu ali Ep o Gilgamešu.

Proza v verzih

- Vsi poznamo Krst pri Savici.
- Ta pesnitev ni poezija, temveč proza v verzu, saj pripoveduje zgodbo.
- Poezija običajno ne pripoveduje zgodbe, temveč, preprosto rečeno, odziv na zgodbo.
- Danes imamo poezijo, ki ni v verzih, niti ni rimana.
- Zgodba v poeziji je skrita za impresijami.
- Proza mora teči, torej mora imeti neko svojo notranjo rimo, tok, ki mu bralec zlahka sledi.
- Brez melodije ni toka pripovedi.

Dialogi

- Dialogi so gorivo dogajanja proznega dela.
- Pripoved brez dialogov je kot jed brez začimb.
- Bi žvečili liste solate brez začimb, kot so kis, sol, olje, česen ali kakšna omaka?

Dialogi so gorivo pripovedi

- Dialogi definirajo pripoved.
- Velik del gradnje likov je definicija njihovih govornih navad. Govorne navade lika se izrazijo skozi dialoge in monologe.
- Nobena stvar pripovedi ne poganja tako uspešno kot dialogi
- Količina in dramatičnost dialogov sta ključna za užitnost pripovedi.

Ne ubijajte z dolgočasenjem

- Ta je rekel, on je rekel je dolgočasno in bralčeva pozornost hitro odtava.
- Nujno je primerno razmerje med dialogi in drugimi sporočilnimi elementi.
- Dramatičnost dialogov je dobra v končnicah, torej jo je treba dobro tempirati.
- Točke preloma pripovedi najbolj poudarite z dramatičnim dialogom.
- Samo v miniaturah in drugih kratkih delih, ki ne omogočajo resnega razvoja dogodka, se lahko izognete dialogom.
- Daljša pripoved brez dialoga je silno utrujajoča. Nastevanje brez konca in kraja služi odganjanju nespečnosti.

Odsotnost dialogov je običajno znak neobvladovanja tempa

- Neobvladovanje dialogov vodi v opisovanja in v skrajnem primeru do bizarnih okraševanj.
- Opisovanje namesto dialoga bralca odrija od zgodbe.
- Kako boste bralca obdržali pri koritu pripovedi, če ga odriivate?
- Mnogi domači avtorji pišejo kratke zgodbe so brez dialogov.
- Veliko, če ne večina, zgodb, tudi nagrajenih, temelji na opisovanju, okraševanju in tudi besednem pozerstvu.
- Izjema so miniature, zlasti najkrajše, ki so vse bližje sodobni poeziji. Kje se konča miniatura in je začne poezija?

Pasti dialogov

Dialogi niso sveta mantra, temveč izkaz veščine pri podajanju pripovedi.

- Vsak lik naj ima svoj besedni nabor.
- Besedni zaklad lika naj bo skladen z njegovo osebnostjo.
- Dialogi naj bodo naravni, skladni s časom in krajem dogajanja.
- V dialogih je dovoljena določena količina narečnih besed, preklinjanja ipd. Ljudje se pač ne pogovarjajo v knjižni slovenščini.
- Seveda je potrebna mera. Pri dialogu zajčka in mucka v pravljici zagotovo ne bosta verbalno en drugemu poseksala družinskih članov.
- Izogibajte se bizarnim dialogom.

Piljenje dialogov

- V prvopisu se vam bo prikradlo čuda nedoslednosti.
- Dialoge berite na glas.
- Opazujte občutke ob branju. Introspekcija, vizualizacija in imaginacija vam tu prav pridejo.
- Lahko čutite z likom?
Se lahko identificirate z likom?
- Z dialogi sobivajo točke preloma.

Čutila v igri pripovedi – senzorični jezik

- Velika pomanjkljivost avtorjev je neobvladovanje čutil.
- V pripoved se večinoma vstavljajo vizualni, mogoče še zvočni dražljaji.
- Okus in vonj sta že zelo redka gosta.
- Kaj pa otip?
- Ljudje komuniciramo z vsemi čutili, naj to počnejo tudi vaši liki.
- Seveda je treba čutila uporabljati skrajno pazljivo in ne pozabite – NE PRETIRAVAJTE!

Preko pripovedovanja do kazanja

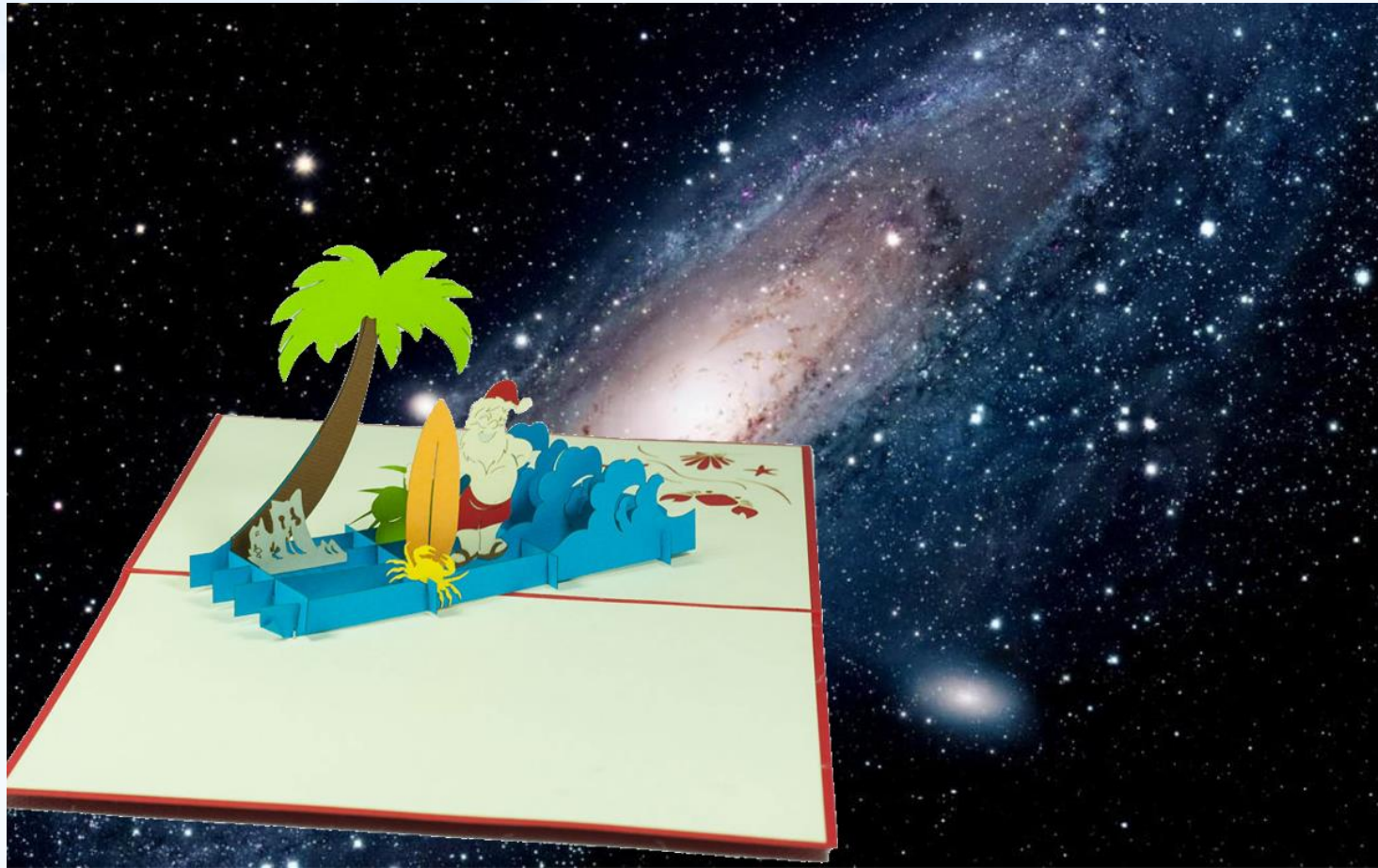
- Ko obvladate pripovedovanje, ste zreli za naslednjo stopnjo.
- Omenjal sem uvajanje bralca v pripoved.
- Najbolje to storite s pomočjo dialogov in tempa.
- Peljite ga v središče dogajanja.
- Opremite ga z vsemi čutili.
- Kako bo bralec nehal brati, če ste ga ujeli v like in z njimi čuti literarni svet?
- Vajeništvo je zaradi vaje.

Prvopis v akciji

- Skrbite za ravnotežje v pripovednem toku.
- Ne žalite bralcev z opisovanjem očitnega. Pomladni travnik JE zelen in na njem RASTE trava, jutranja rosa JE mokra in hladna, brzice SO hitre in tudi mokre.
- Ne vsiljujte svoje vizije, naj si vsak sam ustvari svojo imaginacijo vaše vizije.
- Ne mučite z eksperimenti okoli tempa in melodije.
- Bizarne like z bizarnimi dialogi pustite na oni strani pripovedi.
- Nenavadni lik ni bizarni lik.
- Preberite svoje delo – NA GLAS.

Vprašanja?

Vprašanja naslovite na: celjsko.literarno@outlook.com

Dovolj! Dovolj imam teh pravil!
Jaz sem umetnik!!!

Za trening pisanja

1. vaja:

Hodite po cesti, a se med enim in drugim korakom znajdete v neznanem gozdu.

Napišite črtico.

2. vaja:

Vaš(a) najboljši(a) prijatelj(ica) naenkrat noče z vami govoriti.

Napišite črtico.

3. vaja:

Napišite svoje najbolj zabavno življenjsko doživetje.

Napišite črtico.

HVALA ZA VAŠO POZORNOST

- Spremljajte spletno stran *CLD.si*
- Oglejte si še druga izobraževanja Celjskega literarnega društva.

Pametno izobraževanje
s
Celjskim literarnim društvom

